

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.5>
УДК 657.1.011.56

Д. В. Райко,

*д. е. н, професор, завідувач кафедри маркетингу, Національний Технічний
Університет "Харківський Політехнічний Інститут"*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9307-103X>

З. П. Конохова,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу, Національний Технічний
Університет "Харківський Політехнічний Інститут"*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3672-4847>

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

D. Raiko,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Marketing,
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»*

Z. Konokhova,

*PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing,
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»*

THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN ENHANCING THE COMPETITIVENESS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE DIGITAL ECONOMY

Стаття розглядає роль інформаційних технологій у підвищенні конкурентоспроможності малих та середніх підприємств (МСП) в умовах цифрової економіки. Аналізуються переваги, які ці технології можуть принести МСП, такі як підвищення ефективності, збільшення продуктивності та розширення ринків збуту. Також звертається увага на виклики, пов'язані з впровадженням інформаційних технологій у МСП, такі як високі витрати та нестабільність технологічного середовища. Досліджуються можливі стратегії подолання цих викликів, такі як співпраця з технологічними партнерами та інвестування в навчання персоналу.

Завершальна частина статті наголошує на важливості інформаційних технологій для забезпечення конкурентоспроможності МСП у сучасній цифровій економіці. Також висвітлюється необхідність постійного оновлення стратегій у цьому напрямку, щоб відповідати вимогам швидкозмінного технологічного середовища.

The article examines the role of information technology in enhancing the competitiveness of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the digital economy. In the context of the ever-growing impact of technology on the economy and business, SMEs find the need to efficiently utilize information technology to ensure their competitiveness. This is particularly crucial as SMEs often have limited resources and access to capital compared to large corporations. Accordingly, studying and understanding how information technology can assist SMEs in gaining competitive advantages is critical for their success in the digital age. Anticipating and adapting to rapidly changing technological trends can help SMEs avoid loss of competitiveness and even gain competitive advantages. It analyzes the benefits that these technologies can bring to SMEs, such as increased efficiency, enhanced productivity, and expanded market reach. The article also highlights the challenges associated with the implementation of information technology in SMEs, such as high costs and the instability of the technological environment. Possible strategies for

overcoming these challenges are explored, including collaboration with technological partners and investment in staff training.

The research findings confirm the importance of information technology in enhancing the competitiveness of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the digital economy. The research indicates that SMEs that successfully utilize information technology are more likely to survive and gain competitive advantages in the market. They can improve operational efficiency, enhance customer service, respond more quickly to changes in demand and market conditions, and expand their geographic and sectoral presence through the use of communication and marketing technologies.

However, the research also identified several challenges that SMEs face when implementing information technology. These include high costs associated with technology investment and maintenance, difficulties in selecting and utilizing appropriate technological solutions, and issues with ensuring a skilled workforce with relevant skills. The concluding sections of the article emphasize the importance of information technology in ensuring the competitiveness of SMEs in the modern digital economy. It also underscores the need for continuously updating strategies in this direction to meet the demands of a rapidly changing technological environment.

Ключові слова: економіка, інформаційні технології, конкурентоспроможність, малі та середні підприємства (МСП), цифрова економіка, цифрова трансформація.

Keywords: Economy, information technology, competitiveness, small and medium-sized enterprises (SMEs), digital economy, digital transformation.

Постановка проблеми. У сучасному світі цифрова трансформація відіграє ключову роль у розвитку бізнесу та економіки загалом. Одним із важливих аспектів цієї трансформації є використання інформаційних технологій (ІТ) для підвищення конкурентоспроможності підприємств. У цьому контексті особливо актуальною є проблема використання ІТ для підтримки конкурентоздатності

малих та середніх підприємств (МСП) [1, с. 132]. Зростання конкуренції на ринку та швидкий темп змін вимагають [2, с. 10] від МСП постійного оновлення та адаптації, а в умовах цифрової економіки, де дані стають «валютою», важливою стає здатність підприємств ефективно збирати, аналізувати та використовувати інформацію для прийняття стратегічних рішень.

Однак, для багатьох МСП виникають значні перешкоди при впровадженні інформаційних технологій й це пов'язано з фінансовими обмеженнями, нестачею кваліфікованого персоналу або недостатньою усвідомленістю важливості цифрової трансформації [3, с. 63].

Одним із ключових аспектів розв'язання цієї проблеми є доступність до ІТ-рішень для МСП [4, с.33] й це охоплює спрощення процесу впровадження технологій, надання фінансової підтримки та навчання персоналу. Подолання цих викликів і максимізація використання можливостей, що надають ІТ, стане ключем до успіху МСП в умовах цифрової економіки. Розуміння проблеми та розробка стратегій для її вирішення відіграють важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку МСП та загального економічного прогресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації в галузі ролі інформаційних технологій у підвищенні конкурентоспроможності малих та середніх підприємств в умовах цифрової економіки відображають складність та важливість цього питання. Одним із ключових висновків досліджень є те, що впровадження ІТ відіграє значну роль у підвищенні ефективності та конкурентоспроможності МСП. Амартей О., Амоако А., Ботезату М., Гергина К., Голобородько А., Гуменюк О., Інге К., Пуцентейло П., Сіміонеску Л., Таффур Дж., Хоссзу А. відзначають, що підприємства, які активно використовують інформаційні технології для автоматизації процесів, аналізу даних та взаємодії з клієнтами, мають вищий рівень продуктивності та можуть ефективніше конкурувати на ринку.

Бакай В., Бланшар О., Вішвакарма Р., Гуменюк М., Зеттельмайер А., Леандро А., Лікарчук Н., Лоос А., Паджетт Д., Савицька Н., Чміль Г. вказують

на те, що не всі МСП можуть забезпечити успішне впровадження інформаційних технологій. Фінансові обмеження, нестача кваліфікованого персоналу та недостатня усвідомленість про переваги цифрової трансформації ускладнюють процес інтеграції ІТ у діяльність підприємства. Також важливо враховувати, що в умовах швидкої зміни технологій, МСП повинні мати можливість постійно оновлювати свої технологічні рішення, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Крім того, Баланюк І., Боднарук О., Галан Л., Іваночко Б., Лошенюк О., Нагаєв Р., Нг А., Ндіає Н., Посохов І., Разак Л., Хайдер А. зосереджуються на ролі державних програм та політик у підтримці впровадження ІТ у МСП. Вони вказують на важливість створення сприятливого середовища для розвитку технологічного підприємництва, а також на необхідність надання фінансової та консультаційної підтримки для МСП, які прагнуть використовувати ІТ для підвищення своєї конкурентоспроможності. Тому, дослідження свідчать про те, що роль інформаційних технологій у підвищенні конкурентоспроможності МСП є надзвичайно важливою, але для успішного впровадження цих технологій необхідна комплексна підтримка як з боку бізнес-середовища, так і з боку держави.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у визначення та аналізі ролі інформаційних технологій у збільшенні конкурентоспроможності малих та середніх підприємств у контексті цифрової економіки. Відповідно до мети, сформуовано завдання: розглянути теоретичні підходи до визначення конкурентоспроможності малих та середніх підприємств в умовах цифрової економіки, звертаючи увагу на ключові аспекти, такі як інновації, доступ до ресурсів, адаптивність до змін, інформаційна безпека; проаналізувати моделі та стратегії використання інформаційних технологій на малих та середніх підприємствах, зокрема, дослідити роль хмарних технологій, штучного інтелекту, аналітики даних та інших інструментів у підвищенні ефективності виробничих процесів та управління ресурсами; проаналізувати ефективність впровадження спеціалізованих програмних рішень для автоматизації бізнес-

процесів на малих та середніх підприємствах і порівняти їхні результати з тими, які використовують традиційні методи управління.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі, що надзвичайно швидко змінюється, інформаційні технології займають центральне місце в економічному розвитку. Особливо важливою стає їхня роль у підтримці конкурентоспроможності малих та середніх підприємств у змінних умовах цифрової економіки [5, с. 12], адже відповідні технології надають підприємствам можливість ефективно використовувати ресурси, збільшувати продуктивність та реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Підвищення конкурентоспроможності МСП в умовах цифрової економіки вимагає комплексного підходу до впровадження та використання інформаційних технологій [6, с. 81] й своєю чергою це охоплює впровадження програмного забезпечення для автоматизації бізнес-процесів, розвиток інтернет-присутності, використання аналітичних інструментів для прийняття рішень та збільшення ефективності управління.

Інформаційні технології дозволяють МСП не лише оптимізувати внутрішні процеси, а й здійснювати ефективну комунікацію з клієнтами та постачальниками на різних етапах бізнес-циклу й вони забезпечують можливість розробки та впровадження інноваційних продуктів та послуг, що є ключовим фактором у конкурентній боротьбі [7, с. 126]. На нашу думку, у світлі швидкого розвитку технологій і висхідної конкуренції важливою стає постійна адаптація МСП до нових цифрових можливостей й це передбачає постійне оновлення компетенцій персоналу, вдосконалення інфраструктури та гнучкість у реагуванні на зміни в економічному середовищі.

Варто зауважити, що визначення конкурентоспроможності малих та середніх підприємств в умовах цифрової економіки може ґрунтується на різних теоретичних підходах, кожен з яких враховує різні аспекти, а саме:

— ресурсно-орієнтований підхід акцентує на тому, як МСП використовують свої ресурси, включаючи фінансові, людські, технологічні для

досягнення конкурентної переваги в цифровій економіці, а особливу увагу слід звернути на доступність та ефективне використання цифрових технологій;

— технологічно-інноваційний підхід відображає те, що конкурентоспроможність МСП в цифровій економіці визначається їх здатністю інтегрувати та інноваційно використовувати цифрові технології, тобто здатність до швидкої адаптації до новітніх цифрових розробок може стати ключовим фактором;

— стратегічний підхід до адаптації підкреслює важливість розробки стратегій, спрямованих на адаптацію МСП до швидких змін у цифровому середовищі й це охоплює не лише використання технологій, але й перегляд бізнес-моделей, взаємодію з клієнтами та партнерами, а також реагування на нові регуляторні вимоги;

— підхід до інформаційної безпеки, — з урахуванням загроз цифрового середовища, конкурентоспроможність МСП залежить від їх здатності забезпечити адекватний рівень інформаційної безпеки й це охоплює застосування відповідних технологій, процедур та політик безпеки даних [8, с. 32; 9, с. 97].

Відповідно, саме інформаційні технології відкривають перед МСП безліч можливостей, що сприяють підвищенню ефективності та зростанню бізнесу. Однією з ключових переваг є автоматизація бізнес-процесів за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, тобто це дозволяє зменшити людський фактор у виконанні рутинних завдань, збільшити швидкість операцій та знизити ймовірність помилок. Завдяки використанню інформаційних технологій МСП можуть досягти значного зростання продуктивності праці [10] й це можливо завдяки автоматизації та оптимізації робочих процесів, використанню спеціалізованих програм для управління ресурсами та ефективному використанню даних для прийняття управлінських рішень.

В даному ракурсі, вагомою перевагою є розширення ринків збуту через інтернет, тобто за допомогою електронної комерції та цифрового маркетингу МСП мають можливість легко залучати клієнтів як на місцевому, так і на

міжнародному рівнях й це відкриває нові можливості для росту обсягів продажів та залучення нових аудиторій. У підсумку, використання інформаційних технологій в сучасному бізнесі є не лише необхідністю, а й ключовим чинником для успіху МСП [11]. Вони допомагають оптимізувати процеси, підвищувати продуктивність та розширювати горизонти ринкової діяльності, що створює фундамент для стійкого і успішного розвитку підприємства.

Приміром, малі та середні підприємства мають відповідний потенціал щодо використання інформаційних технологій для підвищення ефективності своїх процесів та управління ресурсами. Міжнародні дослідники та експерти виокремили ролі різних технологій та стратегій на основі досліджень та прикладів закордонних компаній, а саме.

— “Cloud technologies”, тобто хмарні сервіси (Dropbox, Google Workspace) дозволяють МСП зберігати, обробляти та обмінюватися даними без значних капіталовкладень у власну ІТ-інфраструктуру, приміром, Dropbox Business надає можливість зберігання даних в безпечному хмарному сховищі та спільну роботу над ними для команд;

— “Artificial Intelligence” має можливість автоматизувати багато рутинних завдань, оптимізувати процеси та прогнозувати тенденції на основі аналізу даних (Salesforce Einstein, IBM Watson), наприклад, Salesforce Einstein пропонує інструменти прогнозування продажів та рекомендацій, щоб покращити результативність продажів;

3. “Data analytics” дозволяє МСП отримувати цінні інсайти для прийняття управлінських рішень та оптимізації процесів (Tableau, Qlik, Power BI), приміром, Tableau дозволяє візуалізувати дані з різних джерел для швидкого аналізу та прийняття рішень.

4. “Augmented Reality” (AR), “Internet of Things” (IoT) та “Blockchain”, мають значний вплив на МСП, полегшуючи виробничі процеси та управління ресурсами [12; 13].

Відповідно до сучасних тенденцій багато світових МСП успішно використовують інформаційні технології, приміром: Warby Parker (США) використовує аналітику даних для прогнозування попиту на окуляри та вирішення складних завдань управління ланцюгом постачання; TransferWise (Велика Британія) використовує штучний інтелект для автоматизації процесу переказу грошей та аналізу ризиків; HelloFresh (Німеччина) використовує хмарні технології для управління замовленнями та логістики, а також аналітику даних для персоналізації пропозицій для клієнтів [14, с. 272].

Даніель Паджетт та Ендрю Лоос у своїх дослідженнях відзначають, що впровадження спеціалізованих програмних рішень для автоматизації бізнес-процесів на малих та середніх підприємствах мають значний вплив на їх ефективність й конкурентоспроможність. Тому запропонували, систему “Time, Accuracy, Scalability, Analytics and Reporting, Cost”, яка й розкриває роль інформаційних технологій малих та середніх підприємств в умовах цифрової економіки:

— “Time”, тобто спеціалізовані програмні рішення значно зменшують час, потрібний для виконання рутинних завдань, таких як облік, замовлення, обробка платежів й у порівнянні з традиційними методами, де багато процесів може бути виконано вручну або за допомогою базових програм, автоматизовані системи значно заощаджують час і зусилля;

— “Accuracy”, тобто використання програмного забезпечення для автоматизації дозволяє уникнути помилок, які виникають при ручному введенні даних або обробці інформації й це покращує якість даних і знизить ризик виникнення непередбачуваних проблем;

— “Scalability”, тобто спеціалізовані програмні рішення можуть легко масштабуватися разом з ростом бізнесу, надаючи можливість пристосовуватися до змінних потреб і обсягів роботи. У порівнянні з традиційними методами, які є менш гнучкими і потребувати значних зусиль для впровадження змін, програмні рішення є більш ефективними у забезпеченні адаптивності;

— “Analytics and Reporting”, — спеціалізовані програмні рішення часто містять вбудовані інструменти аналітики та звітності, які дозволяють керівництву отримувати швидкий доступ до ключових показників продуктивності та фінансових результатів й це полегшує процес прийняття рішень і допомагає в ідентифікації областей для покращення;

— “Cost”, тобто впровадження програмних рішень потребує початкових витрат на придбання та налаштування програмного забезпечення, а також навчання персоналу, однак у довгостроковій перспективі вони забезпечать економію через підвищену продуктивність та зниження витрат на ресурси [15, с. 162].

Тому, на нашу думку, впровадження спеціалізованих програмних рішень для автоматизації бізнес-процесів на малих та середніх підприємствах є більш ефективнішим, ніж використання традиційних методів управління, особливо з урахуванням швидкодії, точності, аналітики та вартості.

Більшість дослідників [15; 16; 17] дійшли висновку, що інформаційні технології відіграють ключову роль у підвищенні конкурентоспроможності малих та середніх підприємств в умовах цифрової економіки, а саме:

— ІТ допомагають автоматизувати багато завдань та процесів, що призводить до підвищення продуктивності працівників, тому це дозволяє МСП зосередитися на стратегічних завданнях та інноваціях;

— використання спільних облікових записів та відеоконференцій дозволяє МСП ефективно спілкуватися як внутрішньо, так і з клієнтами та партнерами;

— Інтернет та цифрові майданчики торгівлі дозволяють МСП легко розширювати свій бізнес за межами локального ринку, привертаючи клієнтів з усього світу;

— значна кількість даних, яку генерують і збирають ІТ системи, дозволяє МСП отримувати цінні інсайти про ринок, споживачів та конкурентів й це допомагає в управлінні бізнесом та прийнятті обґрунтованих рішень;

— ІТ дозволяють МСП швидко реагувати на зміни у ринкових умовах та впроваджувати нові ідеї та продукти швидше, ніж коли-небудь раніше;

— використання хмарних технологій допомагає МСП зменшити витрати на ІТ інфраструктуру, оновлення програмного забезпечення та зберігання даних [15; 16; 17].

Висновки. Інформаційні технології в сучасній цифровій економіці відіграють ключову роль у підвищенні конкурентоспроможності малих та середніх підприємств. Перш за все, вони дозволяють підприємствам ефективніше використовувати ресурси шляхом автоматизації бізнес-процесів й це збільшує продуктивність та знижує витрати, що дозволяє підприємствам змагатися на ринку. Безумовно, інформаційні технології створюють нові можливості для розвитку бізнесу, які раніше були недосяжними для малих та середніх підприємств. Наприклад, вони використовують інтернет-маркетинг для просування своїх товарів та послуг на глобальному ринку, що раніше вимагало значних інвестицій.

Дослідники відзначають, що саме інформаційні технології полегшують доступ до даних та аналітики, що дозволяє підприємствам приймати більш обґрунтовані рішення, а аналіз даних допомагає виявляти тенденції на ринку, розуміти потреби споживачів та прогнозувати зміни у попиті.

Безумовно, інформаційні технології забезпечують можливість здійснювати комунікацію та співпрацю як в межах організації, так і з партнерами та клієнтами з будь-якої точки світу, тому це сприяє розвитку міжнародного бізнесу та розширенню ринків збуту. Використання інформаційних технологій дозволяє малим та середнім підприємствам швидше реагувати на зміни в бізнес-середовищі та адаптуватися до них й це робить їх більш гнучкими та конкурентоздатними.

Малі та середні підприємства володіють значним потенціалом у використанні інформаційних технологій для підвищення ефективності своїх процесів та управління ресурсами. Міжнародні дослідники та експерти виділяють різні ролі технологій на основі аналізу досліджень та прикладів з закордонних компаній. Наприклад, хмарні сервіси, такі як Dropbox Business, надають МСП можливість зберігання даних у безпечному хмарному сховищі та

спільну роботу над ними для команд без значних капіталовкладень у власну ІТ-інфраструктуру. Технології штучного інтелекту, такі як Salesforce Einstein, можуть автоматизувати рутинні завдання та прогнозувати тенденції на основі аналізу даних, що допомагає підвищити ефективність продажів та приймати кращі управлінські рішення.

Додатково, з огляду на сучасні тенденції, багато світових МСП успішно використовують інформаційні технології для оптимізації своїх процесів та підвищення конкурентоспроможності. Наприклад, компанії, які діють у сферах електронної комерції, фінансових послуг та логістики, використовують аналітику даних, хмарні технології та інші інноваційні рішення для покращення своїх процесів та надання персоналізованих послуг клієнтам.

Узагальнюючи, інформаційні технології відіграють важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності малих та середніх підприємств в умовах цифрової економіки, допомагаючи їм оптимізувати внутрішні процеси, розширювати ринки збуту, а також адаптуватися до змін на ринку швидко та ефективно.

Література

1. Пуцентейло П. Р., Гуменюк О. О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. Інформаційна технології та економічні безпека. 2018. №5-6 (75). С.131-143.
2. Likarchuk N., Andrieieva O., Likarchuk D., Bernatskyi A. Impression Marketing as a Tool for Building Emotional Connections in the Public Administration Sphere. Studies in Media and Communication. 2022. Vol. 10. (1). P. 9–16.
3. Inge C. Marketing Metrics: Leverage Analytics and Data to Optimize Marketing Strategies. Kogan Page. 2022. 336 p.
4. Бакай В.Й. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі використання цифрових технологій. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 4. С. 32–35.

5. Голобородько А. Ю. Цифрова економіка: підходи та особливості розвитку. Бізнес Інформ. 2022. №9. С. 10–18.
6. Kurz M. The Market Power of Technology: Understanding the Second Gilded Age. Columbia University Press, 2023. 456 p.
7. Лошенко О. В., Галан Л. В., Посохов І. М. Сучасні стратегії в міжнародному маркетингу. Вчені записки Університету «КРОК». 2022. №2 (66). С. 123-131.
8. Vishwakarma R. Marketing Essentials – Integrating Traditional Business Strategies with Digital Marketing. Kogan Page. 2023. 37 p.
9. Kotler P., Kartajaya H., Setiawan I. Marketing 6.0: The Future Is Immersive. Wiley, 2023. 256 p.
10. Баланюк І.Ф., Іваночко Б.Р. Заходи по залученню інвестицій в розвиток бізнесу територіальних громад на основі маркетингової стратегії. Інноваційна економіка. 2023. № 1 (93). С. 45- 51.
11. Гуменюк М., et al. Інституціоналізація державної підтримки розвитку малого аграрного підприємництва в умовах воєнного стану: регіональний аспект. Вісник аграрної науки. 2023. № 101.11. С. 67-76.
12. Tuffour J., Amoako A., Amartey O. Assessing the effect of financial literacy among managers on the performance of small-scale enterprises. Global Business Review. 2022. № 23.5. P. 1200-1217.
13. Gherghina Ş. C., Botezatu M. A., Hosszu A., Simionescu L. N. Small and medium-sized enterprises (SMEs): The engine of economic growth through investments and innovation. Sustainability. 2020. №12(1). P. 1-22
14. Ndiaye N. Razak L.A. Nagayev R., Ng A. Demystifying small and medium enterprises '(SMEs) performance in emerging and developing economies. Borsa Istanb. Rev. 2018. № 18. С. 269–281.
15. Padgett D., Loos A. Applied Marketing. Wiley. 2021. 368 p.
16. Blanchard O., Leandro A., Zettelmeyer A. Redesigning EU fiscal rules: From rules to standards. Economic Policy. 2021. № 36.106. P. 195-236.

17. Heider A. et al. Business model innovation through dynamic capabilities in small and medium enterprises—Evidence from the German Mittelstand. *Journal of Business Research*. 2021. № 130. P. 635-645.

References

1. Putsenteilo, P. R. and Humeniuk, O. O. (2018), “Digital economy as the newest vector of traditional economy reconstruction”, *Informatsiina tekhnolohii ta ekonomichni bezpeka*, vol. 5-6 (75), pp.131-143.

2. Likarchuk, N., Andrieieva, O., Likarchuk, D. and Bernatskyi, A. (2022), “Impression Marketing as a Tool for Building Emotional Connections in the Public Administration Sphere”, *Studies in Media and Communication*, Vol. 10, (1), pp. 9–16.

3. Inge, C. (2022), *Marketing Metrics: Leverage Analytics and Data to Optimize Marketing Strategies*, Kogan Page, London, UK.

4. Bakai, V.I. (2020), “Ensuring the economic security of the enterprise based on the use of digital technologies”, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 4, pp. 32–35.

5. Holoborodko, A. Yu. (2022), “Digital economy: approaches and features of development”, *Biznes Inform*, vol. 9, pp. 10–18.

6. Kurz, M. (2023), *The Market Power of Technology: Understanding the Second Gilded Age*, Columbia University Press, New York, USA.

7. Losheniuk, O. V., Halan, L. V. and Posokhov, I. M. (2022), “Modern strategies in international marketing”, *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, vol. 2 (66), pp. 123-131.

8. Vishwakarma, R. (2023), *Marketing Essentials – Integrating Traditional Business Strategies with Digital Marketing*, Kogan Page, London, UK.

9. Kotler, P., Kartajaya, H. and Setiawan, I. (2023), *Marketing 6.0: The Future Is Immersive*. Wiley, New York, USA.

10. Balaniuk, I.F. and Ivanochko, B.R. (2023), “Measures to attract investments in business development of territorial communities based on marketing strategy”, *Innovatsiina ekonomika*, vol. 1 (93), pp. 45- 51.

11. Humeniuk, M., (2023), “Institutionalization of state support for the development of small agrarian entrepreneurship under martial law: regional aspect”, *Visnyk ahrarnoi nauky*, vol. 101.11, pp. 67-76.

12. Tuffour, J., Amoako, A. and Amartey, O. (2022), “Assessing the effect of financial literacy among managers on the performance of small-scale enterprises”, *Global Business Review*, № 23.5, pp. 1200-1217.

13. Gherghina, Ș. C., Botezatu, M. A., Hosszu, A. and Simionescu, L. N. (2020), “Small and medium-sized enterprises (SMEs): The engine of economic growth through investments and innovation”, *Sustainability* vol. 12(1), pp. 1-22.

14. Ndiaye, N. Razak, L.A. Nagayev, R. and Ng, A. (2018), “Demystifying small and medium enterprises ‘(SMEs) performance in emerging and developing economies”, *Borsa Istanbul. Rev*, vol. 18, pp. 269–281.

15. Padgett, D. and Loos, A. (2021), *Applied Marketing*. Wiley, New York, USA.

16. Blanchard, O., Leandro, A. and Zettelmeyer, A. (2021), “Redesigning EU fiscal rules: From rules to standards”, *Economic Policy*, vol. 36.106, pp. 195-236.

17. Heider, A. (2021), “Business model innovation through dynamic capabilities in small and medium enterprises—Evidence from the German Mittelstand”. *Journal of Business Research*, vol. 130. pp. 635-645.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2024 р.